

Başar Başarır

Yalçın Tosun

BAŞAR BAŞARIR ve **YALÇIN TOSUN**
öykü üzerine küçük düşünceler

Zeki Z. Kırmızı

2016

Köşeye iyiden sıkıştığım için ayrı ayrı değerlendirmek (okumak) yerine iki genç öykü yazarımızı birlikte, belki karşılaştırmalı ele almayı denemek zorundayım. Bundan bir şey çıkar mı bilmiyorum. Her iki yazarı da (öykü başlığı altında) bir süredir izlemeye almıştım zaten ve öykü akağımızda iki önemli ad olarak gördüğüm geçmişteki yazılarımdan kolayca çıkarılabilir.

Başarır 46, Tosun 39 yaşında. Arkalarında hatırı sayılır bir yazı deneyimi var (denebilir). Her ikisi de gündelik yaşamlarımızla çok özel biçimlerde ilintili. Bu ilintilenme biçiminden *grotesk* henüz çıkmasa da, imge bir yanı sıra hep açık veriyor ve sıradışı imgenin bir yere (statü diyebiliriz) bağlanamaması büyük olasılıkla iki yazarımızın ortak seçimi. Yürümleri, yönlendirici bakış yordamları başka başka olsa bile her ikisinde de özel yaşam kesitlerine, duyarlık alanlarına ilişkin geliştirilmiş ve özelleştirilmiş dil teknikleri arayışı baskın. Dili (teknik anlamda) gösterinin berisinde tutmalarını anlamlı, önemli buluyorum ki her ikisi de olağanüstü gösteriler (şov) sunma gizilgücü taşıyan *kalemşörler* bir yandan. Sıradan herhangi bir okurluk bunu ayırımsayabilir.

Orta sınıfın günlük yaşamda neredeyse doğrudan yankılanan küresel çelişiklere hazır durma çabasının aşırı duyarlılaşmış, paranoya denebilecek anlakcıl atakları Başarır'ı sevimli '*laf ebeliği*'ni teknik araç olarak kullanmaya dek taşıyor. Buna karşılık, daha önce de saptadığım gibi Tosun, dil oyunları konusunda çok daha sakınlı, daha evrensel ve yaygın bir yazın dili tutumunu *stratejik* bir yaklaşıma dönüştürüyor.

Başarır günümüz (Y, Z Kuşakları?) genç insanının (sanal?) oyuna bağlanmış konuşmasını, daha doğrusu konuşmayı oyun-yaşamın bir parçası olarak uygulamasını, dışavurumlarında hızlı geçiş biçimlerini bedenleştirmeye çabıyor. Yalnızca düşüncenin ussallaştırılmış dışavurumu olan konuşmalarımızdaki hızı değil, arkasındaki düşünsel, anlaksal delice akışı ve hızı da dikkate ve yazısına alıyor. Öyküsünde gündeliğin hızlandırılmış ritmi karşılanıyor. Yalnızca uzamı dolduran varlıkların betimsel, çıkarımsal son imgeleri, duruşları değil, bir öncesinde belirsizlik ve karmaşa içindeki kaygan, devingen, yakalanamaz duruşları da öyküdeki ritmik öğeyi biçimlendiriyor. Hızlı ve düzensiz akan bir ırmak gibi ilerliyor yazı. "*Hızlanıp yavaşlaması ancak onu unutmamızla ya da düşünmemizle mümkün olur zamanın.*" (B, 27)

Başarır bu kitabında dilin '*mani*'leşmesi, '*tekerlenme*'si diyebileceğim (Anlamlı son vuruş için anlamsız dizeler, tekerlemelere başvurma) bir özelliği sıkça kullanıyor. (Bu anlamda deneysel bir çalışma sanki.) Bunu dilin tadını çıkarmak için yaptığı açık. Tosun karşıt yönde aynı dilin tadını, dili geleneğe bastırarak, baskılayarak çıkarma yanlısı gibi görünüyor. Başarır'da içerikten zaman zaman zıpçıktı, hoppaca kopan dil, deli saçması bir neşe, zırvadaki sürçme, ekinsel bağlamla bir yeniden yüzleşme sonucu doğuruyor. Okur kendi yaşamından tanıdık dilbazlığı hoşnutlukla, yer yer yadırgıyla karşılasa da sonuç dilin kendisine bakması anlamında eşsizdir. Az sanatçımız (yazarımız) bu tekniği kullanır ve iyi kullanan da oldu, kötü(ye) kullanan da.

İki başarılı öykü yazarımızın benzeşik amaçlara dönük ama karşıt yönlü dil kullanma eğilimleri üzerinde azıcık durmak iyi olacak. Neredeyse kurallara (norm) bağlanmış öykü (anlatı) geçmişimizde dikkatlice bakılmazsa görünmez ama yerleşik ve değişik özgülüğürlüklerde anlatımlar, kalıplar, biçimbirimler az çok köşeleri tutmuş, kale burçlarını dikmişti. Yazar için de, okur için de, hatta öteki yazar için de elde birdi (el altında gereç) dilsel, anlatsal yığınak. Uzunca bir süredir, ardçağcı (postmodern) sokuşturmanın ivmelemesiyle de bazen anlamlı, çoğu kez dağınık, kopuk bir hınzırlık

(İroni neden bana devrimci bir yıkım girişimi gibi gelir hep? Çok genel ve kaba bir yargıda bulunduğumun ayrımındayım elbette.); yerleşikliği yerinden etme konusunda harıl harıl çalışan iş makinalarına benzer yoğun çabalar içerisinde. Yergiyi karayergiyeye sıçratan evre ya da aşamayı imlemek niyetim. Dil hangi yenilgiden (kılden) yekiniþ ürpertici bir uyarana, kak(ış)maya dönüşür. Ben yazınımızda birkaç sayılı örnekle yetinmek zorunda kaldığımı düşünüyorum bugün bile. Yazınımız karanlık çağın(ın) içinden dilini dikemedi ve karanlığı düz(ley)emedi daha. Ama anlayış, niyet, kara-kötü niyet olgulaş(tırıl)ıyor. Gülmecemizin önce güldüremez olması gerekiyor ki *neredeyseler*deyiz. Kahkaha atamaz olduk, acı, kuru, çiğ sesler dökülüyor gag(a)larımızdan. Bu ayrı. Yazarlarımızı (işte bu kuşağın kimi örneklerini) arayışlarının eşiklerinde desteklemeye çalışıyorum. Öncüler devrilseler, pes etseler de arkadan birileri cesaretle öne atılıyor, hatta neşeyle diyeceğim. Neşenin kökünü, kaynağını anlamak önemli... Yaygın örneklerde bu, çok düzen(ek)ci başarımlar (performans) etkilerini (efekt) çağırıştırıyor ve başımı çeviriyor, atlayiveriyorum üzerlerinden. Olanaklara (imkân), Söz'e (vaad) bakıyor, bel bağıyorum. Neşenin öteki olanağına açılabilmiş son alanın ipucuna... Mağaradan çıkacak bir kişi, aynı zamanda her kişi olacak.

Öte yandan daha çok uyanıklık, özen gerektiren şey nedir? Neşenin (imge) köklerden kopukluğu... Dalga geçmenin hem yaratıcı, hem de olumsuz anlamda yıkıcı etkisi olabilir. İki yazarımızda eşikten söz ediyor olsak da bu yönde belirgin, geri dönüşsüz bir eğilim içindeler diyemeyiz. İmgenin içörgüsel, dokusal ipliklerinin kopma noktasına dek gerilip sünümlenmelerini ben de doğru buluyor, bu sınırlar içerisinde (Kimsenin yazısına sınır önerdiğim falan yok geçerken belirteyim.) her türden dilsel önermeyi (yapıya, kullanıma, söze, simgeleşmeye, kırmaya, vb. dönük) bir okur olarak destekliyorum. Nesnelere olduğunca sözcüklerin ya da imgelerin de bir sünümlenme, esneme katsayısı var, ondan sonra doku varlıksal özelliğini yitiriyor, başlangıç (çıkış) noktasına dönemiyor bir daha.

Çekici, albenili, parlak bir dil tutturan yazar (bir şarkıyla listelere girmiş halkcıl, popüler şarkıcı gibi) hep gündemiçi olmayı bu tutuma asılmakta bulabilir. Oysa dil tutumunu da anlatıların diğer kurgusal öğeleri gibi haklı ve geçerli kılacak şey, ...'e doğruluk, yöneliştir. Yani bir kapsar küme ya da bağlama... O, yazarı, kendini de öteleye öteleye çekmedikçe albeni çok geçmez salbeniye (d)evrilebilir. Bugün yazan birçok şair ve öykü yazarımızın, daha sınırlı ölçüde romancımızın ardçağcı etkileri biresimleme yönünde arzulu niyet ve girişimlerini kimse kusuruma bakmasın, yazıdan düşme, hem de göz göre göre ve umutsuz bir düşme olarak algılıyorum. Düşük düzeyli yazınımız geçmişten getirdiği düzeylerini bile, tüm yapay parlıtlar pullar kazandıktan sonra geriye kalan sıradanlıklar nedeniyle çok arayabilir çünkü bu sürdürülebilir bir durum değildir hem. Suyu suya içirmenin, dili dile yedirmenin tadı geçici mi geçicidir. Eninde sonunda sığ siyaset, hatta siyasetsizliktir olan biten. Siyasetsiz yazı oysa, olanaksızdır. Siyasetten ne anlamak gerektiğine ise tam burada hiç girmeyeceğim.

Başarılı örneklerin bende yankıladığı düşüncelerdir bunlar, Başarır ve Tosun hakkında yargılarım değil. Sevdiğim yazarları (tıpkı Cemil Kavukçu vb. de olduğu gibi) okur haklarım açısından uyarmak istiyorum, hiçbir yetke, yetki, hak, yaptırım taşımadan, bu da böyle diyerek, deme hakkıyla...

Karşit dil tutumu demekle birlikte her iki yazarın dil yaklaşımında arkada örtüşen dinamik, yaratıcı bir dil siyasetinin hakkını vermem doğru olacak. Dalgacı (neredeysse *sarkastik*, makaraya saran) dil yaklaşımını geleneğin söz, anlatı olanaklarını doludizgin güncelleyerek gerçekleştiren Başarır, dili zaman içinde seyriyle ve söz-el (konuşma) boyutuyla derinlemesine kavradığını kanıtlıyor ki bunu yazı geleneğimizde

önemli bir anımsatma, bir yeniden çıkış olarak görüyorum. Kopuklaşmış dil bu varsıl sunumuyla öylesine de yakın geliyor ki bize, candan ve içeriden... Yazarın kullandığı aracına ilişkin sorumluluğu demek istiyorum, bir aydın (entelektüel) sorumluluğudur en başta. Tosun'a genel olarak baktığımızda ise, onun dil (Türkçe yazmak) siyaseti bildik, kanıksanmış biçim (form) altında allak bullak eden yaşam atakları, sıraya sokulamayan aritmelerin, savrulma anlarının anlatımıyla ilgili. İnce, tanıdık deriyi okur; alışkanlıklarının, önyargılarının üstesinden gelip ince bıçağıyla soyup kazıdıkça, birden yüze çıkan iltihaplı sinir uçlarıyla, yarayla yüzleşiyor ve kaçacak deliği yok. Bu sugötürmez bir yazı taktiği... (Bkz. Auster, Murakami.) Sanki doğal bir şeyle karşılaşmışız gibi yadırgamadan, kendiliğinden bir biçimde ilerliyoruz ve kendimizi bir an kavradığımızda tüm doğallığımızın (öykülerimizin, geçmişimizin, anılarımızın, yapıp ettiklerimizin, vb.) sıradışı kaynakları bizleri hiç beklemediğimiz yerden vuruyor. (Vurgun yiyoruz.) Yalçın Tosun özelinde bunu dil siyaseti ile ilgili olarak dile getiriyorum, izlek, içerik siyasetleri konusunda ise onu Başarır'la buluşturan, dünyayı yankılama düzeyi ve duyarlığından ayrıca söz etmem gerekebilir. Başarır, Tosun'un tersine ilgisiz görüntü, izlenim (imge) verse de en az Tosun denli duyaralarını tüm dünyaya dikmiş, açık ve sınırsız yelpazede algılıyor. Bu çerçevede ikisini ayıran şey ise Başarır'ın dışarıdan ve buradan aktarımına karşın, Tosun'un zamanı ve uzamları zorlayan (esneten) daha çok içeriden açılımları ve yansılama eğilimi. Hoş, yansılama deyince Başarır'ı uzak tutamayız ama onda dile keyif bağışlamakla ilgilidir bu özellik. Tosun'da ise bağlama ayak uydurma isteği öne çıkıyor.

Anlatı kendisiyle konuşur mu? Son yıllarda sıkça başvurulmuş yordamlardan biri... Başarır'da olduğu gibi iyi uygulanırsa sonuç etkili oluyor. Yazı ateşleniyor. Ama genel şaka bağlamı (Tınısı, tonu diyebiliriz.) olumlu katkıda bulunuyor bu kendisiyle dalga geçme örneklerinde. Mal bulmuş mağribi gibi bu tür şeylere saplanıp kalan, buralardan kuramlar üretenler de olmuştur. Yetmez efendim.

Konuyu cinselliğe, kadın erkek ilişkilerine getirecektim, unuttuyordum az kalsın. Her iki yazarımız da içine doğdukları dünya ilişkiler ağında daha özgür, gıllığışsız düşünebiliyorlar bu konularda. Argoyu kullandıkları rahatlıkla ilişkileri ve cinselliği de böyle bir anlayıştan anlatıya çıkarabiliyorlar. İlişkiler sorunsuz seyrediyor anlamına gelmiyor elbette. Tersine, yine de örtük kalabilen birçok şey anlatıya geliyor, demek istiyorum. Tosun'da (Hele **Bir Nedene Sunuldum**'da kitabın tümü...) çok belirgin. İzleksel odaklanmadan söz etmeliyiz hatta. Kıyıda, bastırılmış sanatlar kaynaklarının ayrılması (tahsis) tasar temelli (proje bazlı) olarak kabul edilebilir. Ama buradan genel sanat ilkesi falan çıkmaz. Anımsayalım, yeter.

Söyleyebileceğim birçok şey varken yetinmek zorundayım. Kitap odaklı yazmayı isterdim ve daha birçok soruyla cebelleşmek zorunda kalırdım o zaman. Belki iyi olurdu ama hayıflanmanın yararı yok. Bu genç insanlar daha iyilerini yazacaklar. Biz de ömrümüz yettikçe okuyacağız.

Ama okur gönlüm, en iyi yazarlarımızın bile örtük, utangaç sözde siyasetleri bırakıp yaşadıklarımıza, bizi boğan, ölümümüze ferman çıkarmış şeylere gözlerini dikmelerini umuyor. Bıktım gerçekten debelenmekten dön baba dön, havaneli gibi, kısır kapanlar içre. En iyileri bile kısıtlı, küçük çevrenleri içerisinde bir yer doldurabiliyor. Ya utanç verici insan-lık gerçeğimiz... Yergi ve arkasındaki dev kaynak eleştirisiz, böylece boşa gitmiyor, kül olup savrulmuyor, yoklara karışmıyor mu?

Aşağıda söylediklerimi herhangi bir ada bağlamayın lütfen:

Dikkat edin, onlarca yıl var ki hemen her türde yazınımız geçmişten esinli, anısal, takı(ntı)lı. Arkadaki büyük suç(lun)un ya da günah(kâr)ın peşinde... Hadi gelin gelecekte de devşirelim birşeyler. Hangi gelecekte mi? Buradan çattığımız,

varsaydığımız, daha şimdiden burada yuvaladığımız gelecekte. Bu yüzden yazımız ölüdür bayanlar baylar. Minör. Sinirli. Pis, diyeceğim, demek geliyor içimden ama olmayacak.

Geleceksiz çünkü.

KAYNAKLAR

Başarır, Başar; **Teklifinizle İlgilenmiyorum (2013)**, Can Yayınları, Birinci Basım, Ekim 2013, İstanbul, 180 s.

Tosun, Yalçın; **Dokunma Dersleri (2013)**, Yapı Kredi Yayınları, İkinci Basım, Kasım 2013, İstanbul, 121 s.

Tosun, Yalçın; **Bir Nedene Sunuldum (2015)**, Yapı Kredi Yayınları, Birinci Basım, Ekim 2015, İstanbul, 130 s.